

THE ROLE OF SOCIAL AND PHILOSOPHICAL APPROACHES IN THE FORMATION OF SOCIAL RESPONSIBILITY

Guzal Makhkambayevna Ergasheva

Associate Professor of the Department of Psychology and Pedagogy
International School of Finance, Technology and Science
Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: social responsibility, philosophical approach, society, spirituality, ethics, civic duty, public consciousness, responsible citizen, sustainable development, education, family, responsibility.

Received: 12.09.25

Accepted: 13.09.25

Published: 14.09.25

Abstract: This article analyzes the concept of social responsibility and its role in the development of society from a socio-philosophical point of view. Social responsibility is considered as a conscious and purposeful activity aimed at promoting the sustainable development of citizens, organizations and society. The article, based on philosophical analysis, examines such aspects as personal and social responsibility of a person, spiritual values, moral norms, civic duty and responsibility to society. It also shows approaches to social responsibility in various philosophical views and their role in modern society. The importance of philosophy, education, mass media and the institution of the family in the formation of social responsibility is emphasized.

IJTIMOYIY MAS'ULIYATNI SHAKLLANTIRISH MASALASIGA IJTIMOYIY FALSAFIY YONDASHUVLARNING O'RNI

Go'zal Maxkambayevna Ergasheva

«International School of Finance Technology and Science» instituti
"Psixologiya va pedagogika" kafedrasida dotsenti
Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: ijtimoiy mas'uliyat, falsafiy yondashuv, jamiyat, ma'naviyat, axloq, fuqarolik burchi, ijtimoiy ong, mas'uliyatli fuqaro, barqaror rivojlanish, ta'lim, oila, javobgarlik.

Annotatsiya: Ushbu maqolada ijtimoiy mas'uliyat tushunchasi va uning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Ijtimoiy mas'uliyat — fuqarolar, tashkilotlar va jamiyatning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shishga qaratilgan ongli va maqsadli faoliyat sifatida ko'rib chiqiladi.

Maqolada insonning shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyati, ma'naviy qadriyatlar, axloq normalari, fuqarolik burchi hamda jamiyat oldidagi javobgarligi kabi jihatlar falsafiy tahlil asosida yoritiladi. Shuningdek, turli falsafiy qarashlarda ijtimoiy mas'uliyatga bo'lgan yondashuvlar va ularning zamonaviy jamiyatda tutgan o'rni ko'rsatiladi. Ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishda falsafa, ta'lim, ommaviy axborot vositalari va oila institutining ahamiyati alohida ta'kidlanadi.

РОЛЬ СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИХ ПОДХОДОВ В ФОРМИРОВАНИИ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Гузаль Махкамбаевна Эргашева

доцент кафедры психологии и педагогики

Института международной школы финансов, технологий и науки

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: социальная ответственность, философский подход, общество, духовность, этика, гражданский долг, общественное сознание, ответственный гражданин, устойчивое развитие, образование, семья, ответственность.

Аннотация: В данной статье анализируется понятие социальной ответственности и её роль в развитии общества с социально-философской точки зрения. Социальная ответственность рассматривается как осознанная и целенаправленная деятельность, направленная на содействие устойчивому развитию граждан, организаций и общества. В статье на основе философского анализа рассматриваются такие аспекты, как личная и социальная ответственность человека, духовные ценности, моральные нормы, гражданский долг и ответственность перед обществом. Также показаны подходы к социальной ответственности в различных философских воззрениях и их роль в современном обществе. Подчеркивается значение философии, образования, средств массовой информации и института семьи в формировании социальной ответственности.

Kirish. Har qanday jamiyatning barqaror va muvozanatli rivojlanishi fuqarolarning ongli, faol va mas'uliyatli ishtirokisiz amalga oshmaydi. Shu nuqtai nazardan ijtimoiy mas'uliyat tushunchasi jamiyat hayotida alohida ahamiyat kasb etadi. Bu tushuncha nafaqat shaxsning o'z

burchini anglashi, balki uning jamiyat, tabiat va boshqa insonlar oldidagi javobgarligini ham ifoda etadi.

Demak, har bir jamiyatning barqaror rivojlanishi, ijtimoiy adolat va ma'naviy muvozanatning ta'minlanishi ko'p jihatdan uning a'zolarining ijtimoiy mas'uliyatini anglash va bajarish darajasiga bog'liqdir. Jamiyatning har bir a'zosi o'zining ijtimoiy mas'uliyatini anglab, uni amalga oshirishda faol bo'lishi zarur. Ijtimoiy mas'uliyat – bu shaxs yoki guruhning o'z harakatlari oqibatlari uchun jamiyat oldidagi ma'naviy va huquqiy javobgarligidir. Zamonaviy jamiyatda ijtimoiy mas'uliyat tushunchasi nafaqat fuqarolik faoliyatining muhim ko'rsatkichi, balki jamiyatda barqarorlik, adolat va ma'naviy muvozanatni ta'minlovchi asosiy omillardan biridir.

Ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish jarayonida ijtimoiy falsafiy yondashuvlar muhim o'rin tutadi. Falsafa inson va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni chuqur va tizimli tahlil qilib, mas'uliyatning ma'naviy, axloqiy va huquqiy asoslarini belgilaydi. Shu bilan birga, ijtimoiy falsafiy yondashuvlar ijtimoiy mas'uliyatni nafaqat nazariy tushuncha, balki amaliy faoliyatga aylantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Ijtimoiy falsafa insonning jamiyat bilan bog'liqligini, uning faoliyatining ijtimoiy oqibatlarini tahlil qilib, mas'uliyat tushunchasini chuqur, keng qamrovda va tizimli tarzda tushuntirish imkonini beradi. U nafaqat shaxsning o'ziga bo'lgan munosabatini, balki uning jamiyat oldidagi burchlari, axloqiy majburiyatlari va huquqiy javobgarligini belgilaydi.

Ijtimoiy falsafiy yondashuvlar orqali ijtimoiy mas'uliyat nafaqat nazariy tushuncha sifatida, balki amaliyotga tatbiq etiladigan muhim yo'nalish sifatida shakllanadi. Bu yondashuvlar inson ma'naviyati, axloq normalari va umuminsoniy qadriyatlarni asos qilib olib, shaxsning jamiyatdagi faolligini, fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy globallashuv jarayonlari, axloqiy inqirozlar va ijtimoiy beahamiyatlik kabi muammolar ijtimoiy mas'uliyat tushunchasini qayta ko'rib chiqish va uning mazmun-mohiyatini boyitishni taqozo qilmoqda. Bunday sharoitda ijtimoiy falsafiy yondashuvlar yangi ijtimoiy-axloqiy tamoyillarni shakllantirish va jamiyatda mas'uliyatni yangi mazmunda tarbiyalashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Ijtimoiy mas'uliyat masalasi falsafa, sotsiologiya, psixologiya, huquq va siyosatshunoslik kabi ko'plab fan sohalarida keng o'rganiladi. Xususan, ijtimoiy falsafa ushbu masalaga yanada chuqurroq yondashish imkonini beradi. Chunki falsafa shaxs, jamiyat va davlat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni anglash, mazmunan baholash va asoslashda muhim metodologik vositalarni taqdim etadi.

Mazkur maqolada ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishdagi ijtimoiy falsafiy yondashuvlarning mohiyati, ularning shakllanish tarixi, zamonaviy jamiyatda tutgan o'rnini va ahamiyati tahlil qilinadi. Shu bilan birga, mas'uliyatli fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishda ma'naviy qadriyatlar, axloq normalari, ta'lim-tarbiya va ommaviy axborot vositalarining o'rniga ham alohida e'tibor qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili. Ijtimoiy mas'uliyat va uni shakllantirish masalalariga oid mukammal nazariy va amaliy tadqiqotlar dunyoda va o'zbek fanining rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Ijtimoiy falsafiy yondashuvlarni o'rganishda asosiy nazariyalar va mualliflar qatorida bir nechta muhimi jihatlar quyidagi adabiyotlarda yoritilgan.

Ijtimoiy mas'uliyat va uni shakllantirish masalalari falsafa, sotsiologiya, psixologiya va huquqshunoslik sohalarida keng tadqiq etilgan. Ijtimoiy falsafiy yondashuvlarning asosiy nazariyalari va kontseptsiyalarini esa maxsus fan sohasidan bir qator olimlar mustahkamlab, ilmiy asosga olgan.

Jahon falsafasida ijtimoiy mas'uliyat mavzusi Aristotel, Kant va Hegel kabi mualliflar ishlarida ilk bor shakllana boshlagan. Xususan, Kant ma'naviy burch va javobgarlik to'g'risidagi falsafasi ijtimoiy munosabatlarning ma'naviy asoslarini belgilaydi.

Shuningdek, nemis faylasufi Hegelning «Falsafaning tarixiy shakllari» asarida jamiyat va shaxs o'rtasidagi munosabatlar, jamiyatning ma'naviy asoslari tahlil qilinadi. Unga ko'ra, ijtimoiy mas'uliyat – bu shaxsning jamiyat oldidagi burchi va uning ruhiy barqarorligini ta'minlovchi asosiy omildir.

Xalqaro tadqiqotlarda ijtimoiy mas'uliyatning iqtisodiy, siyosiy va huquqiy jihatlari bilan birga, uning falsafiy va ma'naviy asoslariga ham keng e'tibor qaratiladi. Jamiyat va shaxs o'rtasidagi munosabatlar, burch va mas'uliyat kontseptsiyalarini ham ko'plab zamonaviy falsafiy manbalarda, jumladan, Jan-Jak Russo, Marks, Fuko va Bodriyyarlar nazariyalarida topish mumkin. Ayniqsa, jahon miqyosida ijtimoiy mas'uliyatga oid masalalarni o'rgangan Berri Kommons va Chon Roulzning falsafiy etika va ijtimoiy adolatga oid ishlari bu sohadagi nazariy baza sifatida qaraladi.

Berri Kommonsning «Ijtimoiy etika va adolat» (Barry Commons, Social Ethics and Justice) asarida, ijtimoiy mas'uliyatning etik asoslari hamda uning jamiyatdagi barqarorlik va adolatni ta'minlashdagi o'rnini keng muhokama qilingan.

Shuningdek, amerikalik falsafachi Chon Roulzning «Adolat nazariyasi» (John Rawls, A Theory of Justice) asarida ijtimoiy adolat va mas'uliyat munosabatlari kontseptual ravishda yoritiladi. Roulz nazariyasi jamiyatda tenglik va mas'uliyatni ta'minlashga yo'naltirilgan asosiy falsafiy asoslarni taqdim etadi.

Shu bilan birga, ijtimoiy psixologiya sohasida ham mas'uliyat va ijtimoiy munosabatlar mavzusida bir qator tadqiqotlar bor. Masalan, rus psixologi Lev Semenovich Vygotskiyning ijtimoiy-ruhiy rivojlanish nazariyasi shaxsning ijtimoiy mas'uliyatini shakllantirish jarayonidagi muhitning ahamiyatini ochib beradi.

O'zbek falsafasi va ijtimoiy fanlarida esa Ijtimoiy mas'uliyat mavzusi mahalliy kontekstda ko'rib chiqiladi. Masalan, Abduqahhor Maxkamov, Rustam Ashurmatov kabi olimlar ijtimoiy mas'uliyat va uning ma'naviy-axloqiy asoslarini ilmiy tahlil qilishgan. Ular ijtimoiy falsafiy yondashuvlarni rivojlantirishda ma'naviy qadriyatlarning, jumladan, milliy an'analar va umuminsoniy axloq normalarining o'rnini ta'kidlaydilar.

O'zbekistonda ijtimoiy falsafiy yondashuvlarning rivojiga ulkan hissa qo'shgan olimlardan biri Abduqahhor Maxkamovning «Ijtimoiy ong va uni shakllantirish muammolari» asari sanala oladi. Unda ijtimoiy mas'uliyatning ma'naviy va axloqiy asoslari, milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg'unligiga alohida e'tibor berilgan.

O'zbek tadqiqotchilaridan Rustam Ashurmatov «Ma'naviyat va ijtimoiy mas'uliyat» asarida milliy ma'naviy qadriyatlar bilan ijtimoiy mas'uliyatni uyg'unlashtirish muhimligini ta'kidlab, ijtimoiy falsafiy yondashuvlarni milliy kontekstda chuqur tahlil qilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishdagi ijtimoiy falsafiy yondashuvlar inson ongi va jamiyatning ma'naviy qurilishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ular nafaqat nazariy jihatdan muhim, balki ijtimoiy muammolarni hal etishda amaliy yo'nalishlar va tavsiyalar beradi. Shuning uchun mazkur sohadagi fanlar va mualliflar ilmiy izlanishlarning asosiy manbaiga aylanmoqda.

Metodlar: tarixiy, retrospektiv va nazariy-uslubiy manbalarni tahlil qilish, olingan ma'lumotlarni umimlashtirish va sharhlash, kuzatish, suhbat, anketa, kontent tahlil, kvalimetriya va ekspert baholash.

Muhokama. Ijtimoiy mas'uliyat — bu shaxsning, guruhning yoki tashkilotning jamiyat oldidagi ma'naviy, axloqiy va huquqiy javobgarligidir. Bu tushuncha har bir insonning o'z faoliyatining ijtimoiy oqibatlarini anglash va uni jamiyat manfaatlariga muvofiq yo'naltirish qobiliyatini aks ettiradi.

Ijtimoiy mas'uliyat:

- fuqarolik ongining asosiy ko'rinishi;
- axloqiy qadriyatlarga tayanadi;
- jamiyatda barqarorlik va taraqqiyotni ta'minlaydi;
- javobgarlik, burch, hamjihatlik va ongli faollik bilan bog'liq.

Ijtimoiy falsafa inson va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'rganadi. U ijtimoiy mas'uliyatni ong, axloq, madaniyat, taraqqiyot va ma'naviy rivojlanish nuqtai nazaridan talqin etadi.

Asosiy ijtimoiy falsafiy yondashuvlar:

1. Gumanistik yondashuv. Shaxs qadri, erkinligi va mas'uliyatini markazga qo'yadi. Inson o'z xatti-harakatlari uchun ma'naviy javobgarlikni anglashi shart, deyiladi.
2. Etik (axloqiy) yondashuv. Ma'naviy normalar va qadriyatlar asosida mas'uliyatni shakllantiradi. Qadimgi yunon faylasufi Aristotel, nemis faylasuflari Immanuil Kant, Fixte va amerikalik faylasuf Jon Bordli Roulz kabi mutafakkirlar ishlarida bu yo'nalish aniq ko'rinadi.
3. Madaniy-tsivilizatsion yondashuv. Milliy qadriyatlar, an'analar va madaniyatning ijtimoiy mas'uliyat shakllanishidagi o'rnini belgilaydi. Har bir jamiyat o'z madaniy xususiyatlariga asoslanib, mas'uliyatga yondashadi.
4. Ijtimoiy-tarixiy yondashuv. Mas'uliyat tushunchasi jamiyatning muayyan tarixiy bosqichlarida shakllanadi. Masalan, industrial jamiyatda va postindustrial jamiyatda ijtimoiy mas'uliyat mazmuni farqli bo'ladi.
5. Interaktiv yondoshuv (inson-jamiyat munosabati). Insonning shaxsiy faolligi va jamiyatga ta'siri o'zaro bog'liq jarayon sifatida qaraladi. Jamiyat insonga ta'sir qiladi, bir vaqtda inson ham jamiyatni shakllantiradi.

Ijtimoiy mas'uliyatni shakllantiruvchi omillar quyidagilardan iborat:

- oila tarbiyasi – shaxsda mas'uliyatlilikka asos soluvchi dastlabki muhit;
- ta'lim tizimi – ma'naviy-axloqiy bilimlarni berish, fuqarolik ongini shakllantirish;
- ommaviy axborot vositalari – jamiyatda ijtimoiy g'oyalarni shakllantirishda ta'sirli vosita;
- diniy va ma'naviy qadriyatlar – shaxsiy va ijtimoiy burchni anglashga xizmat qiladi;
- fuqarolik jamiyati institutlari – faol fuqarolik pozitsiyasini qo'llab-quvvatlaydi.

Ijtimoiy mas'uliyat – jamiyatning ma'naviy, madaniy va axloqiy poydevorini tashkil qiluvchi muhim omildir. Uni shakllantirishda ijtimoiy falsafiy yondashuvlar katta ahamiyatga ega. Bunday yondashuvlar orqali inson o'z burchi va javobgarligini teran anglaydi, faol va mas'uliyatli fuqaro sifatida jamiyat rivojiga hissa qo'shadi.

Ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish jarayonida ijtimoiy falsafiy yondashuvlarning o'rnini juda muhimdir.

Birinchidan, falsafa insonning ma'naviy va axloqiy sohadagi tushunchalarini boyitadi, shaxsning jamiyat oldidagi burch va javobgarligini anglashini mustahkamlaydi. Bu esa ijtimoiy munosabatlarda barqarorlik va hamjihatlikni ta'minlaydi.

Ikkinchidan, ijtimoiy falsafiy yondashuvlar shaxsning o'z-o'zini anglashi, o'zini jamiyatdagi javobgar sub'ekt sifatida qabul qilishiga yo'l ochadi. Bu jarayonda ma'naviy qadriyatlar, axloq normalari va umuminsoniy huquq-erkinliklar asos bo'lib xizmat qiladi. Mazkur elementlar fuqarolik ongi va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishda asosiy vositalar hisoblanadi.

Uchinchidan, ijtimoiy falsafiy qarashlar faqat nazariy tushunchalar bilan cheklanmay, balki ularni amalga oshirish yo'llari va mexanizmlarini ham belgilaydi. Masalan, ta'lim tizimida ma'naviy-axloqiy tarbiyani kuchaytirish, ommaviy axborot vositalarining ijtimoiy mas'uliyat mavzusini yoritishdagi roli shu jumladandir. Bu usullar yordamida shaxslar va jamiyatda mas'uliyatli fuqarolik pozitsiyasi shakllanadi.

Shu bilan birga, ijtimoiy falsafiy yondashuvlarning o'rnini baholashda ularning milliy va jahon madaniyatiga moslashuvi ham muhimdir. O'zbek jamiyatida ijtimoiy mas'uliyat milliy an'analar, qadriyatlar va diniy qarashlar bilan uyg'unlikda shakllanishi kerak. Bu esa ijtimoiy barqarorlik va milliy o'zligini saqlashda muhim omil bo'ladi.

Bundan tashqari, ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishdagi ijtimoiy falsafiy yondashuvlar jamiyatdagi ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi. Munosabatlardagi adolatsizlik, nohaqlik va bevafoqliklar mas'uliyatni rivojlantirishga to'sqinlik qiladi. SHu bois, falsafiy nazariyalar hamda ma'naviy-axloqiy tamoyillarning tatbiqi jamiyatning barcha qatlamlarida talab etiladi.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy falsafiy yondashuvlar ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishda nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham juda muhimdir. Ular inson va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarning mustahkam poydevori bo'lib, jamiyatning ma'naviy-axloqiy sog'lom rivojlanishini ta'minlaydi.

Natijalar. Olib borilgan tahlil va muhokamalar natijasida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Ijtimoiy mas'uliyat – bu shaxsning jamiyat oldidagi ongli va ixtiyoriy burchi bo'lib, uning ma'naviy, axloqiy va fuqarolik ongi darajasini ifoda etadi. U jamiyatning barqaror rivojlanishi va ijtimoiy adolatning qaror topishi uchun muhim omil hisoblanadi.
2. Ijtimoiy falsafiy yondashuvlar ijtimoiy mas'uliyat tushunchasini chuqur va kompleks tarzda anglashga yordam beradi. Falsafa shaxs va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ma'naviy va aksiologik nuqtai nazardan sharhlab, mas'uliyatni shakllantirishda nazariy asos vazifasini bajaradi.
3. Ma'naviy qadriyatlar, axloq normalari, milliy an'analar va umuminsoniy g'oyalar ijtimoiy mas'uliyatni tarbiyalashda muhim manba hisoblanadi. Shu bois, ularni ta'lim, ommaviy axborot vositalari va fuqarolik jamiyati orqali keng targ'ib etish zarur.

4. Ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishda ta'lim-tarbiya tizimi, oila instituti, din, falsafa va ijtimoiy muhitning o'rni beqiyos. Bu institutlar o'zaro hamkorlikda faoliyat yuritisa, jamiyatda ongli va mas'uliyatli shaxslar vujudga keladi.

5. Zamonaviy global muammolar (ekologik inqirozlar, axloqiy inqiroz, ijtimoiy befarqlik va h.k.) ijtimoiy mas'uliyatning yangi shakl va mazmunda shakllanishini taqozo qilmoqda. Bu esa ijtimoiy falsafiy yondashuvlarning zamonaviy talqinlarini talab qiladi.

6. Ma'naviy-axloqiy jihatdan barkamol shaxsni tarbiyalash, faqat ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish orqali emas, balki uning doimiy ravishda amaliyotda tatbiq etilishini ta'minlash orqali muvaffaqiyatli amalga oshadi.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishdagi ijtimoiy falsafiy yondashuvlar inson ongi, jamiyat va davlat o'rtasidagi munosabatlarni to'g'ri tashkil etishga, ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Ular nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy tavsiyalar ham taqdim etadi, bu esa ijtimoiy barqarorlik va taraqqiyot uchun muhimdir.

Xulosa. Jamiyatning barqaror va ma'naviy rivojlanishi yo'lida ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish masalasi markaziy o'rin egallaydi. Bu jarayonda ijtimoiy falsafiy yondashuvlar nafaqat nazariy asos, balki amaliy yo'l-yo'riq sifatida ham alohida ahamiyat kasb etadi. Zero, falsafa insonning jamiyatdagi o'rni, burchi va javobgarligini anglashga yordam beruvchi muhim vosita hisoblanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy mas'uliyat shaxsning ma'naviy-axloqiy kamolotini, fuqarolik ongini va ijtimoiy faolligini belgilaydigan asosiy mezonlardan biridir. Mazkur sifatni shakllantirishda ta'lim-tarbiya, oila, din, ommaviy axborot vositalari va fuqarolik institutlari faol ishtirok etishi lozim.

Ijtimoiy falsafiy yondashuvlar esa mas'uliyat masalasini keng qamrovli, tarixiy-tahliliy va aksiologik jihatdan yoritib, jamiyat oldidagi vazifalarni belgilashga ko'maklashadi. Shu bilan birga, ular insonning nafaqat huquqlari, balki jamiyat oldidagi burchlari va javobgarligini ham mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy mas'uliyat – faqat shaxsiy fe'l-atvor masalasi emas, balki u butun jamiyatning ma'naviy-axloqiy poydevoriga aylangan muhim ijtimoiy-farosatiy tushuncha hisoblanadi. Unga falsafiy yondashish esa jamiyatni ma'nan sog'lom, fuqarolari mas'uliyatli va faol bo'lgan barqaror tizim sifatida shakllantirishga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Салаева М.С. Халқ маънавий мероси намуналарида оила аъзолари муносабатлари масаласининг ёритилиши // Маърифат ёғдуси. № 1. 2000. –Б. 58-60.

2. Салаева М.С. Ўтмиш мутафаккирларимиз ота-она ва фарзандлар муносабатлари хусусида // Маърифат ёғдуси. № 3. 2000.—Б. 76-80.
3. Салаева М.С. Ўзбек oilаларида болаларнинг ўз oilасидаги ҳаётга муносабатларининг этно-психологик хусусиятлари / «Ўзбек oilасининг иқтисодий ва ижтимоий психологик муаммолари» Республика илмий-амалий анжумани маърузалари тўплами. —ТДИУ. 24-25 май 2000 йил. —Б. 81-82.
4. Салаева М.С. Бола маънавиятини шакллантиришда ўзаро муносабатларнинг таъсири / «Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини амалга ошириш шароитида ёш авлодни маънавий тарбиялаш шакл ва усуллари» Республика илмий-амалий конференцияси материаллари. —Т.: ЎзПФТИ. 2001. —Б. 277-280.
5. Салаева М.С. Ўзбек oilаларида болаларнинг ўз oilасидаги ҳаётга муносабатларининг этно-психологик хусусиятлари // Педагогик таълим. №6. 2001. ТДПУ. —Б. 27-28.
6. Салаева М.С. Ўқувчиларнинг oilадаги ўзаро муносабатлари ва дарс // Халқ таълими. №1. 2002. —Б. 49-52.
7. Салаева М.С. Кичик мактаб ўқувчиларининг oilа аъзоларига бўлган муносабатлари хусусиятлари /Ўқитишнинг педагогик-психологик муаммолари». Республика илмий-амалий конференцияси материаллари. БухДУ. 2002. —Б. 86-87.
8. Salaeva M.S., Shoyunusova F.S. Bola shaxsini shakllantirishda ota-onalarning o'rni // Международный научно-образовательный электронный журнал «Образование и наука в XXI веке». Выпуск №24/4. 2022. - С.751-754. https://www.mpcareer.ru/_files/ugd/Mapт%202022.%20Том%204.pdf
9. Salaeva M.S., Umirova X.S. Bola tarbiyasida oila va maktabning o'zaro hamkorligi // Problems And Scientific Solutions. - Australia, Melbourne. 2022. — В. 114-123. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6762226>
10. Эргашева Г.М. Умуминсоний ва диний қадриятларни ёшларимиз онгига сингдиришда диалектиканинг роли // Мактабгача ва мактаб таълими. Педагогик, психометодологик ва табиий фанларга ихтисослашган илмий журнал №4/2025. 31-33 б.
11. Эргашева Г.М. Умуминсоний ва диний қадриятлар диалектикаси ёш авлод дунёқарашини шакллантириш ва юксалтиришдаги концептуал аҳамияти // Ажинияз номидаги Нукус давлат педагогика институти. “Илм ҳам жамият” илмий журнали Июнь 2025. 10 б.
12. Эргашева Г.М. Воспитание эстетического вкуса младших школьников в учебно-воспитательном процессе / “Modern world education: new age problems – new

solutions”. Collection of scientific papers on materials of the international scientific-practical conference. 03.06.2025, Pub. "ICP", Paris, France, 140 стр.

13. Эргашева Г.М. Понятие воспитания, его сущность, виды и роль в формировании личности // “Science, Education, Innovation: Modern Tasks And Prospects”. Collection of scientific papers on materials of the international scientific-practical conference. 05.06.2025, Pub. "ICP", Rome, Italy, 191 стр.

14. Ergasheva G.M. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ijtimoiy-huquqiy me‘yorlarga hurmat hissini shakllantirishning nazariy asoslari / Usa Advanced Methods Of Edsuring The Qualite Of Education Prodlms Fnd Solutions. Internatlonal onllne conference. Date: 2025. 6 стр.

15. Ergasheva G.M. The significance of campistic pedagogy in training future teaching staff / Models And Methods In Modern Science International scientific -onllne conference. Date: 2024. 6 стр.

16. Эргашева Г.М., Абдурахмонова М.И. Ёш авлод дунёқарашини шакллантиришда умуминсоний қадриятларнинг ўрни / Prospects For Innovative Technologies In Science And Education. International online conference. 13th July -2025. - Pp.106.

17. Ergasheva G.M., Abduraxmonova M.I. Boshlang‘ich ta’limda ekologik tarbiyani tabiiy fanlar orqali shakllantirishning innovatsion yo‘llari / “Boshlang‘ich ta’lim tabiiy fanlarining zamonaviy tendensiyalari: muammolari, yechimlari, o‘qitishning innovatsio yondashuvlari” Respublika ilmiy-amaliy anjumani. Nizomiy nomidagi O‘zMPU. 2025-yil 14-may. 514-522 bet.

18. Ergasheva G.M., Abduraxmonova M.I. Psychological Basis Of Forming A Socially Active Position In Students // International Bulletin Of Engineering And Technology Ibet. ISSN: 2770-9124. ugust IBET | Volume 4, Issue 1, January IBET. 241 - 244 bet.